2017-10-12

Dnr: 2017/477

Rättsenheten

Högsta förvaltningsdomstolen
Box 2293
103 17 STOCKHOLM

Överklagande

Klagande:
Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen
Box 210
641 22 KATRINEHOLM

Motpart:
A H

Ombud:
Jur. kand. E O
As advokatbyrå HB
Box 137
901 04 UMEÅ

Överklagat avgörande:
Kammarrättens i Stockholm dom den 15 september 2017 i mål nr 3612-17

Saken:
Tillämpning av lagen om arbetslöshetsförsäkring (ALF)

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) överklagar härmed kammarrättens dom.

IAF anhåller om prövningstillstånd enligt 36 § förvaltningsprocesslagen (1971:291), då det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas.

Yrkande

IAF yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen upphäver underinstansernas avgöranden och istället fastställer Unionens arbetslöshetskassas beslut den 31 oktober 2016.

Prövningstillstånd

Frågan i målet är, om A H ,som under ramtiden har överlåtit sin aktieandel i två bolag till sin kompanjon och därefter fortsatt att arbeta en kort tid i ett av bolagen samt förblivit suppleant i bolagen med firmateckningsrätt i det ena bolaget, kan anses sakna sådant väsentligt inflytande över bolagen att hon har skiljt sig från verksamheten vid tidpunkten för ansökan om arbetslöshetsersättning.

Det är principiellt intressant att Högsta förvaltningsrätten tar ställning till och klargör hur bestämmelserna om företagare i arbetslöshetsförsäkringen ska tolkas i situationer som denna.

Aktuella författningar

Aktuella författningar framgår av underinstansernas avgöranden.

Grunder

A H drev tillsammans med en kompanjon näringsverksamt i ett aktiebolag med dotterbolag, i vilket hon utförde arbete. Bolagen är fåmansbolag i vilka hon var suppleant. Hon var vidare firmatecknare i dotterbolaget.

Hon ägde 49 procent av aktieinnehavet och kompanjonen 51 procent. I början av 2015 överlät hon sin aktieandel till kompanjonen som då blev ensam ägare till bolagen. Arbetet fortsatte i dotterbolaget till maj 2015, då hon blev helt sjukskriven. Hon behöll sin anställning till april 2016, då hon ansökte om arbetslöshetsersättning från och med den 18 april samma år och månad. Hon satt fortfarande kvar som suppleant och firmatecknare vid denna tidpunkt.

Såväl förvaltningsrätten som kammarrätten gjorde bedömningen att hon inte kunde anses ha haft ett så väsentligt inflytande i verksamheten att hon vid tidpunkten för ansökan skulle betrakta som företagare.

IAF kan konstatera att A H på grund av heltidssjukskrivning före arbetslöshetens inträde har fått sin ramtid, som bestämts till maj 2014 – april 2015, förskjuten bakåt till en tid då hon visserligen överlåtit sin aktieandel men fortsatt att under en tid arbeta i dotterbolaget. Hon har dessutom behållit posten som styrelsesuppleant liksom firmateckningsrätten i nämnda bolag.

Enligt IAF:s uppfattning uppfyller A H kriterierna för att betraktas som företagare under ramtiden, trots att hon under senare delen av ramtiden överlåtit sin aktiepost. Den omständigheten att hon stått kvar som styrelsesuppleant med firmateckningsrätt medför att hon, även under sjukskrivningen, har haft formell möjlighet att företräda dotterbolaget gentemot tredje man. Denna omständighet gör att hon får anses ha haft ett sådant väsentligt inflytande över verksamheten att hon inte har skiljt sig från densamma vid tidpunkten för ansökan om ersättning från arbetslöshetsförsäkringen.

L A
chefsjurist

C K
verksjurist

KAMMARRÄTTEN
I STOCKHOLM
Avdelning 02

DOM

2017-09-15
Meddelad i Stockholm

KLAGANDE
Unionens arbetslöshetskassa
Box 1061
101 39 Stockholm

MOTPART
[redacted]

Ombud: Jur.kand. [redacted]
Ahlgrens Advokatbyrå HB
Box 137
901 04 Umeå

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 1 juni 2017 i mål nr 26623-16, se bilaga A

SAKEN
Tillämpning av lagen om arbetslöshetsförsäkring

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

Postadress Box 2302 103 17 Stockholm
Besöksadress Birger Jarls Torg 5
Telefon 08-561 690 00
Telefax 08-14 98 89
E-post: kammarrattenistockholm@dom.se
www.kammarrattenistockholm.domstol.se
Expeditionstid måndag – fredag 08:00–16:00

YRKANDEN M.M.

Unionens arbetslöshetskassa yrkar att kammarätten fastställer kassans beslut att avslå [redacted] ansökan om arbetslöshetsersättning från och med den 18 april 2016 och för fram bl.a. följande. Bedömningen av om en person fortfarande har ett väsentligt inflytande i en verksamhet måste schabloniseras på ett annat sätt än som gjorts i förvaltningsrättens dom. Varken domstolen eller kassan torde ha möjlighet att kontrollera uppgifterna att [redacted] uppdrag som styrelsesuppleant uppkommit av praktiska skäl och att firmateckningsrätten aldrig har utnyttjats. Vid tidpunkten för ansökan var [redacted] fortfarande styrelsesuppleant i [redacted] och [redacted] Hon hade dessutom särskild firmateckningsrätt i det senare bolaget. Hennes väsentliga inflytande i verksamheten kan, under sådana förhållanden, omöjligen anses ha upphört. Detta oavsett av vilken anledning [redacted] varit styrelsesuppleant. Det bör inte heller ha någon betydelse att firmateckningsrätten i praktiken inte använts.

[redacted] anser att överklagandet ska avslås och för fram bl.a. följande. Kassan menar att bedömningen av om en person har väsentligt inflytande måste schabloniseras men har inte presenterat något stöd för denna uppfattning. I förarbetena sägs tvärt om att en sammanvägning av samtliga relevanta omständigheter måste göras i varje enskilt ärende. Av hennes egna uppgifter tillsammans med [redacted] vittnesuppgifter i förvaltningsrätten framgår att hon överhuvudtaget inte haft med verksamheten att göra sedan hon slutade arbeta på [redacted] i maj 2015. Ingenting tyder på att hon utifrån sin roll som styrelsesuppleant eller firmatecknare har kunnat påverka det ekonomiska utfallet i hotellverksamheten efter att hon slutade arbeta där. Då hon varken bedriver näringsverksamhet, är personligen verksam i sådan verksamhet eller har väsentligt inflytande över sådan verksamhet, är hon inte att betrakta som företagare i arbetslöshetsförsäkringens mening.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Den avgörande frågan som kammarrätten har att ta ställning till i målet är om [redacted] efter överlåtelsen av sina andelar i moderbolaget [redacted] och därigenom andelarna i dotterbolaget [redacted] är att betrakta som företagare i den mening som avses i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, ALF.

I 34 a § ALF anges att en företagare som överlåter en näringsverksamhet men fortsätter att utföra arbete i eller ha ett väsentligt inflytande över verksamheten, även efter överlåtelsen ska anses vara företagare. Med väsentligt inflytande avses enligt förarbetena att sökanden har ett inflytande över verksamheten som varit så starkt att det ekonomiska utfallet till stor del berott på dennes kompetens samt de åtgärder och ställningstaganden som han eller hon har gjort i verksamheten. För att avgöra om så varit fallet måste en sammanvägning av samtliga relevanta omständigheter göras i varje enskilt ärende (se prop. 2009/10:120 s. 77–78).

I målet är det ostridigt att [redacted] inte har utfört något arbete i den överlåtna näringsverksamheten från och med maj 2015. Hon har däremot fortsatt att vara registrerad som styrelsesuppleant i bolagen [redacted] och [redacted] samt firmatecknare i det sistnämnda bolaget även efter denna tidpunkt.

Att någon efter en överlåtelse sitter kvar som styrelsesuppleant och har firmateckningsrätt är förhållanden som enligt kammarrättens mening kan tala för att personen har ett fortsatt väsentligt inflytande över verksamheten. Prövningen måste dock göras utifrån en samlad bedömning av omständigheterna i varje enskilt ärende (jfr Högsta förvaltningsdomstolens avgöranden HFD 2014 ref. 61 och RÅ 2001 ref. 48).

[redacted] och hennes före detta kompanjon [redacted] har samstämmigt uppgett att [redacted] inte har haft något inflytande över verksamheten efter överlåtelsen till [redacted] Kassan har inte i sak invänt mot dessa uppgifter och det har inte heller i övrigt framkommit skäl för att ifrågasätta uppgifterna. Mot denna bakgrund gör kammarrätten bedömningen att [redacted] har visat att hon inte haft ett väsentligt inflytande över verksamheten från och med den 18 april 2016, trots att hon fortsatt att vara styrelsesuppleant och firmatecknare. Hon ska därmed inte betraktas som företagare enligt 34 a § ALF vid prövningen av hennes rätt till arbetslöshetsersättning från denna tidpunkt. Kassans överklagande ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 4).

[redacted]

lagman ordförande	kammarrättsråd	tf. assessor referent

[redacted]

föredragande

Bilaga A

FÖRVALTNINGSRÄTTEN I STOCKHOLM
Avdelning 21

DOM
2017-06-01
Meddelad i Stockholm

Mål nr
26623-16

KLAGANDE
[redacted]

Ombud: [redacted]
Ahlgrens Advokatbyrå
Box 137
901 04 Umeå

MOTPART
Unionens arbetslöshetskassa
107 68 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT
Unionens arbetslöshetskassas beslut 2016-10-31, se bilaga 1

SAKEN
Tillämpning av lagen om arbetslöshetsförsäkring

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten undanröjer Unionens arbetslöshetskassas beslut och visar målet åter till kassan för fortsatt handläggning av [redacted] rätt till arbetslöshetsersättning från och med den 18 april 2016 varvid [redacted] inte ska betraktas som företagare.

Postadress
115 76 Stockholm

Besöksadress
Tegeluddsvägen 1

Telefon
08-561 680 00

Telefax
08-561 680 01

E-post: forvaltningsrattenistockholm@dom.se
www.domstol.se/forvaltningsratt

Expeditionstid
måndag–fredag
08:00-16:30

YRKANDEN M.M.

Unionens arbetslöshetskassa (kassan) beslutade den 31 oktober 2016 att inte ändra sitt tidigare beslut att avslå [redacted] ansökan om arbetslöshetsersättning fr.o.m. den 18 april 2016. Skälen för beslutet framgår av bilaga 1.

[redacted] yrkar att hon ska beviljas sökt arbetslöshetsersättning. Till stöd för sin talan anför hon bl.a. följande. Hon uppfyller kraven för att erhålla arbetslöshetsersättning eftersom hon inte är att betrakta som företagare då hon vare sig bedriver näringsverksamhet, personligen utför arbete i verksamheten eller har väsentligt inflytande i verksamheten. Hon har tidigare varit delägare i [redacted] och dess moderbolag [redacted] som hon ägt tillsammans med [redacted] De har känt varandra i ca 20 år och efter att de blev arbetslösa samtidigt bestämde de sig att starta hotellverksamheten 2010. Tanken var att hon skulle sköta det praktiska arbetet. Hon har inte någon erfarenhet av ekonomi och har inte deltagit på några styrelsemöten. Hon har inte heller varit med och fattat några beslut för bolagens räkning eller på annat sätt haft någon påverkan på användningen av bolagens likvida medel eller bolagens ekonomiska resultat. Hon har istället varit den som varit på plats på hotellet och skött sedvanliga hotellsysslor som städning, diskning och matlagning. Hon överlät sina andelar i bolagen den 1 januari 2015. Den enda kvarvarande kopplingen till bolagen är att hon är registrerad som styrelsesuppleant, vilket är en omständighet som inte är tillräcklig för att hon alltjämt ska anses ha ett väsentligt inflytande i verksamheten. Den enda anledningen till att hon stått kvar som styrelsesuppleant är att aktiebolagslagen uppställer krav på att det ska finnas en styrelsesuppleant i ett aktiebolag. Tanken var att hon skulle avregistreras som styrelsesuppleant, men bolagets revisor slutade och detta gjordes aldrig. Hon har aldrig fått ersättning för uppdraget som suppleant. Att hon tidigare haft firmateckningsrätt i [redacted] var enbart tänkt som en

nödlösning. Hon har, med undantag för något bolagsstämmoprotokoll, aldrig undertecknat något för bolagets räkning. Hon har på grund av sjukskrivning inte utfört något arbete i [redacted] sedan i maj 2015. Vid denna tidpunkt flyttade hon även till Stockholm och har sedan dess inte vistats på hotellet. Sedan hon lämnade hotellet har hon inte diskuterat verksamhetens angelägenheter med [redacted] och han har inte övervägt några beslut med henne.

Kassan bestrider bifall till överklagandet och gör bl.a. följande tillägg. Vid bedömningen av om [redacted] varit att anses som företagare har kassan utgått från ramtiden maj 2014 – april 2015. Eftersom verksamheten i bolagen har fortsatt krävs det att hon skilt sig definitivt från bolaget för att anses som arbetslös enligt 35 a § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, ALF. En styrelsesuppleant ska träda in när en ordinarie ledamot inte kan sköta sitt uppdrag. När styrelsesuppleanten ersätter en styrelseledamot har denna samma ställning och ansvar som övriga styrelseledamöter. [redacted] kan därför inte anses ha skilt sig från bolaget på det sätt som avses i ALF.

Förvaltningsrätten har den 16 maj 2017 hållit muntlig förhandling i målet, varvid vittnesförhör har hållits med [redacted] på begäran av [redacted]

UTREDNING I MÅLET

Av utredningen i målet framgår att [redacted] fram till den 1 januari 2015 ägde 49 procent av aktierna i [redacted] och att hon därigenom ägde andelarna i dess dotterbolag [redacted] [redacted] ägde resterande 51 procent av aktierna och efter att [redacted] överlät sina andelar till honom den 1 januari 2015 har han varit ensamägare. [redacted] arbetade på hotellet fram till den 17 april 2016, men var sjuk-

skriven och erhöll sjukpenning från Försäkringskassan från och med maj 2015 och fram till dess att anställningen avslutades i april 2016. [redacted] har varit styrelsesuppleant i [redacted] och [redacted] med firmateckningsrätt i det sistnämnda bolaget. Sedan 22 juni 2016 har hon dock inte kvar denna firmateckningsrätt.

Vittnet [redacted] har hörts om [redacted] engagemang i de aktuella bolagen och har uppgett bl.a. följande. Han har ägnat sig åt entreprenörskap under hela sitt yrkesverksamma liv och har fungerat som verkställande direktör i flera bolag sedan 32 års ålder. [redacted] har inte varit rörelsedrivande, utan enbart ägt aktierna i [redacted] Han har varit [redacted] chef och haft ansvar för finansiering, personalfrågor, kundkontakter, IT-frågor och administration. [redacted] har agerat som husfru och haft ansvar för arbetsledningen över den timanställda personalen. Han kan ha diskuterat vissa frågor informellt med [redacted] men han har själv tagit ansvaret för frågor av större betydelse för bolaget. [redacted] har undertecknat något bolagsstämmoprotokoll och någon årsredovisning. På grund av sin erfarenhet har det varit naturligt att det har varit han som haft ansvaret för de företagsstrategiska frågorna. I och med [redacted] överlåtelse av aktierna till honom överlät hon även allt praktiskt arbete till honom. [redacted] har efter överlåtelsen stått kvar som styrelsesuppleant med firmateckningsrätt som en säkerhet för det fall det skulle uppstå en nödsituation. I små bolag hålls det i regel inte några styrelsemöten. [redacted] har tillsatts som styrelsesuppleant för att bolaget skulle uppfylla lagens krav. Han har sedan tänkt tanken, men glömt att avregistrera henne från detta uppdrag. Efter maj 2015 har hon inte haft någon påverkan på beslut i bolagen.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Av 34 § lagen (1998:238) om arbetslöshetsersättning (AFL) framgår att med företagare avses en fysisk person som bedriver sådan näringsverksamhet som avses i 13 kap. 1 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229), och som han eller hon personligen utför arbete i och har ett väsentligt inflytande över. En företagare som överlåter näringsverksamhet men som fortsätter att utföra arbete i eller ha ett väsentligt inflytande över verksamheten ska även efter överlåtelsen anses vara företagare (34 a § ALF). Enligt 35 § ALF ska en företagare som upphör att bedriva näringsverksamhet anses vara arbetslös så snart det inte vidtas några åtgärder i näringsverksamheten. En företagare som inte är att anse som arbetslös enligt 35 § ska anses som arbetslös när näringsverksamheten vid en samlad bedömning har upphört definitivt (35 a § ALF).

Förvaltningsrätten konstaterar inledningsvis att [redacted] genom sitt ägande av andelar i [redacted] och det arbete hon utfört inom hotellverksamheten, samt de uppdrag hon haft inom bolagen varit att betrakta som företagare.

Det är dock omständigheterna som förelåg vid tidpunkten för [redacted] ansökan om arbetslöshetsersättning som ska ligga till grunden för bedömning av hennes rätt till ersättning. I målet är ostridigt att [redacted] vid denna tidpunkt inte längre ägde några aktier i [redacted] och att hon hade avslutat sin anställning vid [redacted]. Förvaltningsrätten behöver dock ta ställning till om hon fortfarande hade ett väsentligt inflytande över verksamheten som medför att hon ska anses vara företagare i enlighet med 34 a § AFL.

Med väsentligt inflytande avses att den sökande har ett inflytande på verksamheten som varit så starkt att det ekonomiska utfallet till stor del berott på

dennes kompetens samt de åtgärder och ställningstaganden som han eller hon har gjort i verksamheten. För att avgöra om en person haft ett väsentligt inflytande över en verksamhet måste en sammanvägning av samtliga relevanta omständigheter göras i varje enskilt ärende. Det ankommer på den sökande att påvisa att hon eller han inte längre har ett väsentligt inflytande över verksamheten i fråga (se prop. 2009/10:120 s. 80 f.). Inte bara den som genom sin kompetens, sina åtaganden och sina ställningstaganden till stor del avgjort det ekonomiska utfallet bör ha väsentligt inflytande över verksamheten. Även en delägare, som visserligen inte ensam genom sitt delägarskap kan bestämma över företaget, men som genom att vara ensam firmatecknare, eller som är både firmatecknare och styrelsemedlem, eller som är verkställande direktör bör enligt utskottes mening kunna anses som företagare (Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1992/93: AU20 s. 13).

Vid tidpunkten för sin ansökan var [redacted] alltjämt styrelsesuppleant i [redacted] och [redacted] med firmateckningsrätt i det sistnämnda bolaget. Detta är omständigheter som kan tyda på att en person har ett väsentligt inflytande över en verksamhet, dock måste en individuell bedömning göras i varje enskilt fall mot beaktande av samtliga omständigheter.

Det har inte framgått i målet att [redacted] verkat som ordinarie styrelseledamot i något av bolagen, framför allt inte efter att hon överlåtit sina andelar och blivit sjukskriven år 2015. Hon har sedan maj 2015 inte varit involverad i verksamhetens angelägenheter i någon omfattning och några överväganden gällande verksamheten har inte skett mellan henne och [redacted] allt sedan dess. Det har vidare framkommit att avsikten har varit att avregistrera [redacted] som styrelsesuppleant, men att detta av olika skäl glömts bort. Enligt förvaltningsrättens uppfattning har uppdragen som styrelsesuppleant kommit till av mer praktiska skäl och det har framför allt rört sig om formella uppdrag. Vad gäller firmateckningsrätten så har det

framgått att [redacted] inte har utnyttjat denna rätt i vart fall sedan början av 2015 och att syftet inte heller har varit att hon skulle utnyttja rätten och vidta åtgärder för bolagets räkning annat än i nödfall om [redacted] skulle bli akut sjuk.

Vid en samlad bedömning av de redogjorda omständigheterna anser förvaltningsrätten att [redacted] visat att hon inte har haft sådant väsentligt inflytande över den aktuella verksamheten att hon ska anses vara företagare enligt 34 a § ALF. Kassan har således inte haft fog att avslå hennes ansökan om arbetslöshetsersättning på denna grund. Någon utredning om [redacted] rätt till arbetslöshetsersättning i övrigt finns inte i målet och är med hänsyn till instansordningsprincipen inte lämplig att ske i förvaltningsrätten som första instans. Förvaltningsrätten undanröjer därför kassans beslut och återförvisar målet till kassan för fortsatt handläggning avseende [redacted] rätt till arbetslöshetsersättning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 2 (DV 3104/1A).

[redacted]

Förvaltningsrättsfiskal

Nämndemännen [redacted], [redacted] och [redacted] har också deltagit i avgörandet.

Förvaltningsrättsnotarien [redacted] har föredragit målet.